

ÇOCUK YETİŞTİRMEDE ANNE BABA TUTUMLARI

Çocuk yetiştirmek dünyanın en zor sanatını icra etmektir. Uzun süren çalışmalar, yoğun emek ve sonrasında nasıl bir eser ortaya çıkaracağınızı bilememek... Bu düşünceler içinde kaybolan anne-babalar kimi zaman aşırı baskı kimi zaman ise aşırı hoşgörü ile çocuklarına yaklaşırlar.

Çocuklarının bitmek tükenmek bilmeyen istekleri karşısında bazı aileler fazlasıyla otoriter ve kuralcı olurken bazıları ise fazlasıyla hoşgörülü olabilirler. Yine bazı aileler aşırı koruyucu bir tutum sergilerler, günümüzde “*helikopter aile*” adı alan bu aşırı koruyucu tutum hakkında da birçok farklı görüş bulunmaktadır.

Aile tutumlarını hakkında çalışmalar yapan Diana Baumrind bireysellik, olgunluk, kendine güven, meraklılık, arkadaş canlılığı ve başarı odaklı çocukları seçmiş ve bu çocukların ebeveynlerinin tutumlarını gözlemlemiştir. Aile tutumları ve çocuklardaki davranışları eşleştiren Baumrind, ailelerin çocuklara yaklaşımlarında ya yanıt veren, yumuşak ve destekçi ya da sürekli bir şeyler isteyen ve kontrolcü olarak ikiye ayrıldığını görmüştür.

Otoriter tutum sergileyen aileler,

Adı üzerinde ailelerin çok katı ve kuralcı olduğu durumlardır. Bu aileler “Neden ve ne için?” sorularına tahammül etmez, bu soruları yanıtlamazlar. Çocuk “Ama anne...” diye başladığında gerisini getirmesine izin vermezler. Aileler kendi istekleri doğrultusunda hareket eder ve çocuklarının nasıl davranması gerektiğini dikte ederler. Çocuklarının her konuda onlara boyun eğmelerini isterler ve doğal olanın bu olduğunu düşünürler. Karşılıklı bir fikir alış verişini ya da bir konuşmayı saçma bulurlar. Otoriter tutumlu ailelerin çocuklara karşı duyarlılıkları düşüktür.

Demokratik tutum sergileyen aileler,

Ailelerin çocuklarına belirli limitler koydukları, çocuklarının kendi hatalarından sonuçlar çıkarmalarına ve öğrenmelerine izin verdikleri tutumlardır. Bu aileler koydukları kuralları çocukları ile paylaşırken kuralları neden koyduklarını da anlatırlar. Karşı gelen çocuklarını dinlerler ve karşılıklı fikir alış verişine önem verirler. Bu gibi ailelerde çocukların söz hakkı olsa da son söz ebeveynlerdedir. Bu aileler otoriter aileler kadar sert olmamakla beraber koydukları kuralları saygı ve sevgi çerçevesinde uygularlar. Çocuklarını sevgi ile desteklerler.

İzin verici/hosgörülü tutum sergileyen aileler,

Genellikle çocukların tüm isteklerini kabul eden ve çok az kontrol kullanılan tutumlardır. Çocuklarının kendi koydukları kuralları içinde yaşamalarına izin verirler. Onlar için aktivite, okul ya da arkadaş seçimleri yapmazlar. Bu seçimleri çocuğun kendisine bırakırlar.

İzin verici/ihmkar tutum sergileyen aileler,

Uygulayan aileler çocuklarına hiç karışmazlar, onlardan hiçbir şey istemez, onların istek ve gereklerine ise çok az yanıt verirler. Bu tarz ailelerde ilgisizlik sınır durumlarda istismara kadar ilerleyebilir.

Yapılan birçok araştırmanın sonucunda demokratik aile tutumunun çocuklar için en ideal tutum olduğu gözlemlenmiştir. Demokratik ailenin sıcaklığı ama aynı zamanda da uyguladığı disiplin çocuklara hem kuralları öğretir hem de ailenin sevgisi içinde güvende olduklarını anlatır. Böylelikle çocuk yeni bir şey denemek istediği zaman aileden gelecek olan tepkilerden korkmaz, denemeye ve başarmaya açık olur.

Demokratik ve otoriter tutumlu aileler çocuklarına yüksek hedefler koymaları yönünden birbirlerine benzerler fakat otoriter ailelerin çocukları baskı yoluyla bu hedeflere ulaşmaya çalışırken demokratik ailelerin çocukları kendi istedikleri için başarıya giderler. Otoriter ailelere oranla demokratik ailelerin çocuklarında içsel motivasyon daha kolay sağlanabilir. Otoriter aileden gelen bir çocuk anne ve babasını utandırmamak ya da ceza almamak için ders çalışırken demokratik aileden gelen çocuk kendi başarısı için ders çalışabilir. Yaptığı şeyleri, uygulanan kuralları kendisi için uyguladığını bilen çocuk içsel

motivasyon kazanır. Bu içsel motivasyon hayatı boyunca çocuğa yardım edecek ve sağlıklı bir birey olmasında ona yardımcı olacaktır.

Araştırmalar çok baskıcı ve kuralcı olan ailelerin çocuklarının birey olma yolunda zorlandıklarını gösteriyor. Aynı şekilde baskı altında yetişen ve her sorunu ailesi hemen çözen çocukların problem çözme becerileri de daha geç geliyor. Çok baskıcı ailelerin çocukları bir problem karşısında spontan olarak çözüme ulaşamıyorlar ki bu da özgüvende düşüklük yaratıyor.

İzin verici ve ihmalkar tutum sergileyen ailelerin çocuklarında hem sosyal uyum ve davranış sorunları gözlemlenmiş hem de okul başarılarında düşüklük görülmüştür. Bunun yanında izin verici/hosgörülü tutum sergileyen ailelerin çocuklarında davranış problemleri ve okul başarısında düşüklük görülse de bu çocukların yüksek öz saygısı, düşük depresyon oranı ve yüksek sosyal becerileri olduğu görülmekte.

Ebeveyn tutumlarında en önemli noktalardan birisi de ebeveynlerin koyulan kurallar konusunda tutarlı olmasıdır. Bir konu hakkında anne izin verip baba izin vermediğinde ya da tam tersi durumlarda hem çocuğun aklı karışır hem de sürekli olarak nasıl yapsam da hangisinden izin koparsam diye düşünmeye başlar. Çocuğa koyulan kurallar nedenleri ile beraber ona anlatılmalı, ve sınırları kuvvetle çizilmelidir. Bu sınır çiziminde anne ve babanın işbirliği içerisinde olması çok önemlidir.

Anne babaya tavsiyeler;

- *Sizin ruh haliniz ve çocuğunuzun ruh hali arasındaki ilişki üzerine düşünün. Acaba siz sınırlı olunca o da sınırlı oluyor mu?*
- *Koyduğunuz kuralların kolay anlaşılır olduğuna emin olun. Çocuklarınıza bu kuralları neden koyduğunuzu anlatın. Eşiniz ile kurallar konusunda aynı tutumda olun. Biriniz izin veriyorsanız diğeriniz de izin versin.*
- *Sizin de uymanız gereken bazı kurallar olduğunuzu çocuğunuza anlatın.*
- *Kurallara uyma konusunda çocuğunuza model olun. Evin içinde koyduğunuz kuralları beraber uygulamanız daha sonra çocuğunuzun bu kuralları tek başına da uygulamasına yardımcı olacak.*
- *Onun kurallar ve istekleri hakkında konuşmasına ve fikirlerini açıklamasına izin verin, onun fikirlerini saygıyla dinleyin. Bu konuşma sonucunda vardığınız kararları ona açıklayın ve kararınızdan dönmeyin. Sağlam ve mantıklı limitler çocuğunuzun öz-kontrolünü artıracaktır.*
- *Olumlu tutumlar sergileyin ve cezalardan uzak durun. Cezalar yerine olumlu davranışları güzel sözlerle ödüllendirin.*
- *Onu yüreklendirin, her zaman başarılarına odaklanın.*
- *Çocuğunuzunuzu asla diğer çocuklarla karşılaştırmayın, herkesin özel olduğunu unutmayın.*